

Mestna občina Celje

Komisija Mladi za Celje

**VPLIV SPREMEMBE ZAKONODAJE NA DOBAVO IN
NAROČANJE ŽIVIL V OSNOVNIH ŠOLAH**

RAZISKOVALNA NALOGA

EKONOMIJA ALI TURIZEM

Avtorica:

Lara Čebular, 9. razred

Mentorja:

Polona Bastič, prof. bio. in gos.

Matej Cerovšek, mag. prava

Vojnik, marec 2023

Osnovna šola Vojnik

**VPLIV SPREMEMBE ZAKONODAJE NA DOBAVO IN
NAROČANJE ŽIVIL V OSNOVNIH ŠOLAH**

RAZISKOVALNA NALOGA

EKONOMIJA ALI TURIZEM

Avtorica:

Lara Čebular, 9. razred

Mentorja:

Polona Bastič, prof. bio. in gos.

Matej Cerovšek, mag. prava

Mestna občina Celje, Komisija Mladi za Celje

Celje, marec 2023

KAZALO

KAZALO	I
KAZALO SLIK	III
KAZALO GRAFOV	III
POVZETEK	IV
ABSTRACT	V
ZAHVALA	VI
1 UVOD	1
1.1 Namen.....	1
1.2 Hipoteze.....	2
1.3 Metode dela.....	2
2 TEORETIČNI DEL	3
2.1 Zakon o šolski prehrani.....	3
2.2 Zakon o javnem naročanju.....	3
2.3 Zakon o kmetijstvu.....	3
2.4 Uredba o zelenem javnem naročanju.....	4
2.5 Uredba o zelenem javnem naročanju (živila).....	4
2.6 Označevanje živil in njihova zaščita.....	5
2.7 Sheme kakovosti.....	5
3 EKSPERIMENTALNI DEL	7
3.1 Anketa.....	7
3.1.1 Uporabniki (učenci, zaposleni, zunanji odjemalci) šolske prehrane.....	7
3.1.2 Seznanjenost z zahtevami spremembe UZeJN in Zakona o kmetijstvu, ki se nanaša na živila.....	8
3.1.3 Obdobje seznanjenosti s spremembo UZeJN in Zakona o kmetijstvu, ki se nanaša na živila.....	9

3.1.4	Skladnost trenutnega javnega naročila živil z zahtevami zelenega javnega naročanja	10
3.1.5	Pogostost pojavljanja ekoloških živil in živil iz shem kakovosti na jedilnikih pred spremembo zelenega javnega naročanja (pred poletjem 2021).....	11
3.1.6	Razlika v pogostosti vključevanja ekoloških živil in živil iz shem kakovosti na jedilnik.....	12
3.1.7	Trenutna in predvidena pogostost pojavljanja ekoloških živil na jedilniku pri malici ali kosilu	13
3.1.8	Trenutna in predvidena pogostost pojavljanja živil iz shem kakovosti na jedilnikih pri malici ali kosilu.....	14
3.1.9	Oseba, ki je na šoli zadolžena za beleženje vseh nabavljenih živil in zahtevanih odstotkov ekološki živil in živil iz shem kakovosti	15
3.1.10	Način beleženja podatkov o količinah živil.	16
3.1.11	Okvirno časovno obdobje začetka beleženja količin živil znotraj osnovne šole. .	17
3.1.12	Tedenska poraba časa za namen beleženja podatkov o količinah živil.....	18
3.1.13	Največji izzivi v povezavi z zelenim javnim naročanjem živil.....	19
3.1.14	Načrtovanje dviga cene obrokov kot posledica višje cene ekoloških živil in živil iz shem kakovosti	20
3.1.15	Predlogi za poenostavitev oz. izboljšave na področju naročanja živil.....	20
4	RAZPRAVA.....	21
5	ZAKLJUČEK	23
6	LITERATURA	26
7	PRILOGE.....	27
7.1	ANKETA.....	27
7.2	Intervju z gospo Marijo Marinček, podpredsednico Zveze društev ekoloških kmetov Slovenije.....	31

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Logotipi živil iz shem kakovosti</i>	<i>6</i>
--	----------

KAZALO GRAFOV

<i>Graf 1: Število uporabnikov šolske prehrane na šoli, ki jo anketiranec zastopa.....</i>	<i>7</i>
<i>Graf 2: Odstotek anketirancev, ki so seznanjenih z zahtevami spremembe UZeJN in Zakona o kmetijstvu, ki se nanaša na živila.</i>	<i>8</i>
<i>Graf 3: Obdobje seznanjenosti z UZeJN in Zakona o kmetijstvu, ki se nanaša na živila.</i>	<i>9</i>
<i>Graf 4: Delež anketirancev, katerih trenutno javno naročilo za živila je skladno z zahtevami zelenega javnega naročanja oz. kdaj bo le-to skladno.....</i>	<i>10</i>
<i>Graf 5: Pogostost pojavljanja ekoloških živil in živil iz shem kakovosti na jedilnikih pred spremembo zelenega javnega naročanja (pred poletjem 2021).....</i>	<i>11</i>
<i>Graf 6: Razlika v pogostosti vključevanja na jedilnike med ekološkimi živili in živili iz shem kakovosti.....</i>	<i>12</i>
<i>Graf 7: Pogostost pojavljanja ekoloških živil na jedilnikih po oddaji javnega naročila po novi ureditvi.</i>	<i>13</i>
<i>Graf 8: Pogostost pojavljanja živil iz shem kakovosti na jedilnikih po oddaji javnega naročila po novi ureditvi.....</i>	<i>14</i>
<i>Graf 9: Oseba oz. več oseb (možnih je bilo več odgovorov), ki bodo oz. že opravljajo delo, kot je beleženje vseh nabavljenih živil in zahtevanih odstotkov ekoloških živil in živil iz shem kakovosti.....</i>	<i>15</i>
<i>Graf 10: Način beleženja podatkov o količinah živil</i>	<i>16</i>
<i>Graf 11: Približno časovno obdobje začetka beleženja količin znotraj osnovne šole.</i>	<i>17</i>
<i>Graf 12: Čas, ki ga anketiranci porabijo oz. predvidevajo, da ga bodo porabili za beleženje podatkov o količinah živil.....</i>	<i>18</i>
<i>Graf 13: Največji izzivi, s katerimi se anketiranci soočajo v povezavi z zelenim javnim naročanjem.....</i>	<i>19</i>
<i>Graf 14: Odstotek anketirancev, ki nameravajo dvigniti ceno, tistih, ki je ne nameravajo, in tistih, ki trenutno situacijo le spremljajo in se še niso odločili.</i>	<i>20</i>

POVZETEK

Med živili, ki sestavljajo šolski jedilnik, naj bi se redno pojavljala ekološka živila in živila iz ostalih shem kakovosti, saj dvigujejo kvaliteto šolske prehrane.

Kolikšen mora biti njihov delež in kako jih je potrebno beležiti, natančno določa sprememba Uredbe o zelenem javnem naročanju in Zakona o kmetijstvu, ki sta vstopila v veljavo poleti 2021.

V eksperimentalnem delu smo s pomočjo ankete pridobili podatke iz 133 osnovnih šol.

Ugotovili smo, da je z omenjeno uredbo seznanjenih 96 % anketiranih šol. Popolnoma skladno javno naročilo za živila ima trenutno 62 % sodelujočih.

Osnovne šole so in bodo ekološka živila ponujale učencem manj pogosto kot živila iz ostalih shem kakovosti. Njihova naročila in dobavo najpogosteje spremlja ter beleži organizator šolske prehrane, največkrat mu pomaga vodja kuhinje. Za dodatno delo povprečno porabita 2 do 6 ur tedensko.

Način pridelave živil vpliva na ceno živila. Trenutno 49 % sodelujočih šol le spremlja dogajanje na trgu, odločitve o povišanju cen obrokov še niso sprejeli. Približno tretjina šol načrtuje dvig cene obrokov, kot posledico zahtev uredbe, ki šolam nalaga 12 % delež ekoloških živil (v letu 2023) in dvig na 15 % v 2024, pri živilih iz ostalih shem kakovosti je ta delež 20 %.

Ključne besede: zeleno javno naročanje, ekološka živila, živila iz shem kakovosti, osnovna šola.

ABSTRACT

Organic foods and foods from other quality schemes should regularly appear on school menus, as they improve the quality of school meals.

The exact proportion and how it should be recorded is set out in the amendments to the Green Public Procurement Regulation and the Agriculture Act, which enter into force in summer 2021.

In the experimental part, we have collected data from 133 primary schools through a survey.

We have found out that 96% of the schools surveyed were aware of the Regulation. 62% of respondents currently have a fully compliant food procurement.

Primary schools have and will offer organic food to pupils less frequently than other quality schemes. Their orders and deliveries are most often monitored and recorded by the school meals organiser, most often assisted by the kitchen manager. On average, they spend between 2 and 6 hours a week on extra work.

The way food is produced affects the price of the food. At the moment, 49% of the participating schools are only monitoring market developments and have not yet taken a decision on increasing meal prices. Around a third of schools are planning to increase the price of meals as a result of the requirements of the Regulation, which requires schools to use 12% organic food (in 2023) and to increase it to 15% in 2024, compared to 20% for food from other quality schemes.

Keywords: green public procurement, organic food, food from quality schemes, primary school.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici Poloni Bastič za idejo naslova raziskovalne naloge, za to, da me je spremljala, podpirala in mi svetovala skozi raziskovalno nalogo. Posebna zahvala gre tudi zunanjemu mentorju Mateju Cerovšku z Ministrstva za okolje, podnebje in energijo, ki mi je podrobneje razložil vse o Uredbi o zelenem javnem naročanju.

Hvala podpredsednici Zveze društev ekoloških kmetov Slovenije gospe Mariji Marinček za intervju.

Za lektorski pregled naloge se zahvaljujem gospe Marjani Rojc. Pri pripravi ankete mi je bil v pomoč gospod Jure Uranič, tudi njemu iskrena hvala.

Hvala vsem učiteljem za oproščen izostanek od pouka v namen izdelave te raziskovalne naloge.

Za pravilen in računalniško urejen izgled naloge se zahvaljujem očetu Andreju Čebularju.

Hvala vsem, ki ste me podpirali, mi stali ob strani in mi pošiljali zaostalo snov v času nastajanja raziskovalne naloge.

1 UVOD

Do pred kratkim besede *uredba* nisem poznala, kaj šele, kaj pomeni zeleno javno naročanje. Ko sem se z mentorico prvič pogovarjala o tem, s čim bom imela opravka, sem bila prepričana, da je to res ni prava tema zame. Nekaj dni kasneje sem med pogovorom z njo ugotovila, da je tema strokovna in meni, kot otroku, je to, da se z odraslim pogovarjam o takšnih temah, nekaj zelo pomembnega. Zato sem nadaljevala in čez čas mi je tema postala tako zanimiva, da zanjo nisem več potrebovala odraslega sogovornika, da bi me vsebina pritegnila in da bi jo razumela. Raziskovala sem jo sama.

Raziskovalna naloga je nadgradnja raziskovalne naloge Blaža Marčiča – *Trajnostno partnerstvo med ekološko kmetijo in osnovno šolo*.

Dobro desetletje staro Uredbo o zelenem javnem naročanju naj bi zaposleni na osnovni šoli, ki so zadolženi za področje šolske prehrane, že poznali in njena priporočila upoštevali pri sestavi jedilnika. Sprememba omenjene uredbe je s seboj kot glavno novost prinesla nadzor nad dobavljenimi in naročenimi živili glede na njihov način pridelave in predelave. Nekatere osnovne šole že sledijo priporočilom uredbe, nekatere jim bodo pričele v tem letu, preostale bodo to izvedle z javnim naročilom živil najkasneje do leta 2025. »Zanimivo bi bilo izvedeti, kakšne so izkušnje z natančnim beleženjem živil ter pred katerimi izzivi so se osnovne šole znašle glede ekoloških živil in živil iz ostalih shem kakovosti,« sem si dejala in moja raziskovalna pot se je pričela.

1.1 Namen

Namen raziskovalne naloge je:

- ugotoviti, kako je oz. bo sprememba Uredbe o zelenem javnem naročanju vplivala na dobavo in naročila živil v osnovnih šolah in s tem na morebiten dvig cen obrokov,
- ugotoviti, kakšen je vpliv te spremembe na pogostost ekoloških živil in živil iz ostalih shem kakovosti na jedilnikih osnovnih šol,
- ugotoviti, kdo od zaposlenih izvaja beleženje količin živil oz. bo to počel ter koliko časa za to delo porabi,
- pridobiti pogled zaposlenih, ki so na osnovnih šolah zadolženi za področje šolske prehrane, na Uredbo o zelenem javnem naročanju (v nadaljevanju: UZeJN).

1.2 Hipoteze

Pred raziskovalnim delom smo postavili naslednje hipoteze:

1 HIPOTEZA: Seznanjenost z UZeJN

S spremembo UZeJN in Zakona o kmetijstvu je seznanjenih vsaj 75 % anketiranih osnovnih šol.

2 HIPOTEZA: Skladnost trenutnih JN živil

Vsaj 60 % osnovnih šol, sodelujočih v anketi, ima z UZeJN popolnoma skladno javno naročilo.

3 HIPOTEZA: Pogostost živil iz UZeJN

Pri vsaj 50 % anketiranih osnovnih šol so/bodo ekološka živila na jedilnikih vsaj 3-krat tedensko, živila iz ostalih shem kakovosti pa dnevno.

4 HIPOTEZA: Osebe odgovorne za spremljanje količin živil

Za spremljanje količin živil je/bo v vsaj 60 % osnovnih šol zadolženih več oseb znotraj osnovne šole (dve ali več), največkrat je/bo za to odgovoren organizator šolske prehrane.

5 HIPOTEZA: Cene obrokov

Vsaj 40 % sodelujočih osnovnih šol bo v anketi navedlo, da trenutno spremlja cene tovrstnih živil na trgu, odločitve o povišanju cen pa še niso sprejela.

1.3 Metode dela

V nalogi uporabljene kabinetne metode dela:

- zbiranje gradiva (nabor in proučevanje strokovne literature),
- postavitev in oblikovanje hipotez,
- priprava in izvedba spletne ankete,
- priprava in izvedba intervjuja,
- obdelava zbranih podatkov (grafi),
- analiza zbranih podatkov in preverjanje hipotez.

2 TEORETIČNI DEL

Področje šolske prehrane urejajo različni zakoni:

- Zakon o šolski prehrani,
- Zakon o javnem naročanju,
- Zakon o kmetijstvu,
- Uredba o zelenem javnem naročanju.

2.1 Zakon o šolski prehrani

Zakon osnovni šoli nalaga, da se za vse učence obvezno organizira malico. Kot dodatno lahko šola organizira tudi zajtrk, kosilo in popoldansko malico. V zakonu je navedeno, da ceno malice s sklepom določi minister, pristojen za izobraževanje, praviloma pred začetkom vsakega šolskega leta. Ceno ostalih obrokov določi šola sama.

Med cilji zakona je navedeno, da se upoštevajo načela trajnostne potrošnje in tako zagotavlja kakovostna šolska prehrana, s katero se vpliva na optimalen razvoj učencev.

2.2 Zakon o javnem naročanju

Zakon o javnem naročanju določa, da morajo javni naročniki, med katere sodijo tudi osnovne šole, pri naročanju upoštevati okoljske vidike, kot to določa Uredba o zelenem javnem naročanju [1]. Zakon spodbuja nakup lokalnih živil, saj dopušča, da lahko javni zavodi (do vrednosti 215.000 EUR) živila naročajo brez postopkov [2], prav tako pa dopušča, da pri še večjih naročilih 20 % letnega naročajo brez postopkov [3]. Namen je predvsem nakup pri lokalnih kmetih, s katerimi lahko brez postopkov enostavneje sodelujejo.

2.3 Zakon o kmetijstvu

Zakon od poletja 2021 dalje določa, da morajo javni naročniki pri naročanju živil spremljati količine ekoloških živil in živil iz shem kakovosti ter o tem pripravljati poročila [4]. Naročniki so po novem zavezani v treh mesecih po plačilu zadnjega računa pripraviti poročilo, iz katerega

¹ 71. člen Zakona o javnem naročanju (ZJN-3).

² 27. člen ZJN-3.

³ 73. člen ZJN-3.

⁴ 58. b člen Zakona o kmetijstvu.

so za vsako leto izvedbe javnega naročila razvidne količine vseh prejetih živil ter količine prejetih ekoloških živil in živil iz shem kakovosti. Nadzor bodo izvajali kmetijski inšpektorji, ki imajo v zvezi s tem precej široka pooblastila, globe pa so med 2.000 in 18.000 evri.

<https://www.zelenaslovenija.si/eol/javni-narocnik-lahko-odslej-kupi-zivilo-neposredno-pri-kmetu-eol-st-166/>

2.4 Uredba o zelenem javnem naročanju

Namen uredbe je zmanjšati negativen vpliv na okolje z javnim naročanjem okoljsko manj obremenjujočega blaga, storitev in gradenj, izboljšati okoljske značilnosti obstoječe ponudbe in spodbujati razvoj okoljskih inovacij in krožno gospodarstvo ter dajati zgled zasebnemu sektorju in potrošnikom. Naročniki morajo tako naročati zeleno vedno, kadar uporabijo enega izmed postopkov javnega naročanja. Uredba določa 22 predmetov, pri katerih je potrebno upoštevati okoljske cilje, med katere pa sodijo tudi živila. Tako kot Zakon o kmetijstvu se je poleti 2021 spremenila tudi uredba, ki od takrat dalje določa deleže ekoloških živil in živil iz shem kakovosti merjeno v kilogramih.⁵

Naštete spremembe predpisov dajejo javnim naročnikom več možnosti pri udeležanju načela kratkih dobavnih verig, saj lahko naročniki več živil nabavijo neposredno pri lokalnem kmetu. Poleg očitnih okoljskih razlogov za premik h krajšim razdaljam med porabnikom in pridelovalcem hrane smo v zadnjih letih spoznali, da so dolge dobavne verige težava, saj zaradi njih pogosteje prihaja do prekinitev dobav in višanja cen.

<https://www.zelenaslovenija.si/eol/javni-narocnik-lahko-odslej-kupi-zivilo-neposredno-pri-kmetu-eol-st-166/>

2.5 Uredba o zelenem javnem naročanju (živila)

Na jedilnikih v javnih ustanovah (naš primer: osnovne šole in vrtci) bi skladno z UZeJN morale biti na jedilniku:

⁵ 2. in 3. točka drugega odstavka 6. člena UZeJN.

- delež ekoloških živil znaša glede na celotno predvideno količino živil, izraženo v kilogramih, najmanj 15 % (do konca leta 2023 je ta delež 12 %);
- delež živil iz shem kakovosti znaša glede na celotno predvideno količino živil, izraženo v kilogramih, najmanj 20 %.

Dejansko dobavljenih ekoloških živil in živil iz ostalih shem kakovosti je ne glede na določbe UZeJN še vedno premalo, zato so spremembe v smeri obveznega upoštevanja deležev nujne.

2.6 Označevanje živil in njihova zaščita

Da bi potrošnike zaščitili pred zavajanjem ali celo zlorabo, je označevanje živil regulirano in predpisano.

Deklaracija vključuje dejstva o živilu. Prodajalec, predelovalec ali pridelovalec pa lahko potrošnika informirajo tudi, če je bil proizvod pridelan skladno s katero od shem kakovosti.

Zaščita kmetijskih pridelkov in živil je pomembna zaradi močnih konkurenčnih pritiskov, saj krepi zaupanje potrošnikov ter zagotavlja stalno kakovost.

<https://www.nasasuperhrana.si/za-potrosnike/sheme-kakovosti/oznacbe-shem-kakovosti/>

2.7 Sheme kakovosti

Poznamo slovenske in evropske sheme kakovosti. Na enotnem evropskem trgu veljajo skupne evropske sheme kakovosti, ki so predpisane z evropskimi uredbami. To so:

- zaščitena označba porekla,
- zaščitena geografska označba,
- zajamčena tradicionalna posebnost in
- ekološka pridelava.

Nacionalne sheme kakovosti so predpisane z Zakonom o kmetijstvu. To so:

- višja kakovost,
- integrirana pridelava in
- izbrana kakovost.

Zaščitena označba porekla (ZOP) – vse faze pridelave in predelave kmetijskega pridelka ali živila morajo potekati na določenem geografskem območju. Kakovost in značilnost proizvoda sta izključno ali bistveno posledica vpliva geografskega okolja.

Zaščitena geografska označba (ZGO) – vsaj ena od proizvodnih faz kmetijskega pridelka ali živila mora potekati na določenem geografskem območju. Kakovost, sloves ali druge značilnosti proizvoda je mogoče pripisati temu geografskemu okolju.

Zajamčena tradicionalna posebnost (ZTP) – ti proizvodi se proizvajajo ali na tradicionalen način ali iz tradicionalnih surovin ali po tradicionalnem receptu. Proizvodnja ni omejena na določeno geografsko območje, kar pomeni, da se lahko proizvajajo na celotnem ozemlju RS in EU (v kolikor je pridobljena evropska zaščita).

Višja kakovost (VK) – kmetijski pridelek ali živilo po svojih značilnih lastnostih pozitivno odstopa od drugih podobnih kmetijskih pridelkov in živil.

Ekološka pridelava (EKO) – kmetijski pridelek ali živilo je pridelano in predelano po naravnih metodah in postopkih.

Integrirana pridelava (IP) – kmetijski pridelek je pridelan po metodah, kjer se nadzorovano izvajajo dovoljeni agrotehnični ukrepi.

Izbrana kakovost – kmetijski pridelek ali živilo ima posebne lastnosti, ki se lahko nanašajo na sestavo kmetijskega pridelka ali živila, okolju prijazno pridelavo, kakovost surovin, dobrobit živali, posebno zdravstveno varstvo živali, način krmljenja, dolžino transportnih poti, pridelavo, hitrost predelave surovin oziroma čim manjšo kasnejšo obdelavo pri skladiščenju in transportu.

Slika 1: Logotipi živil iz shem kakovosti⁶

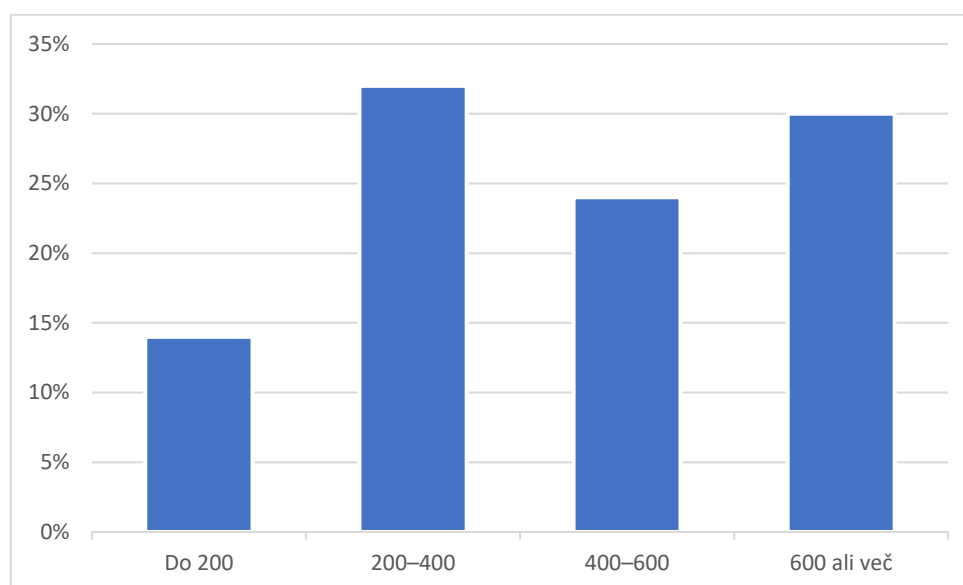
⁶<https://www.nasasuperhrana.si/za-potrosnike/sheme-kakovosti/oznace-shem-kakovosti/>

3 EKSPERIMENTALNI DEL

3.1 Anketa

Spletno anketo smo izvedli v obdobju od 16. 1. 2023 do 3. 2. 2023. Pripravili smo jo s pomočjo spletnega orodja 1KA. Anketa je obsegala 15 vprašanj, od tega je bilo 14 vprašanj zaprtega tipa in 1 odprtega tipa. Preko elektronskih naslovov smo anketo posredovali na vseh 456 matičnih osnovnih šol v Sloveniji z navodilom, naj jo izpolnijo osebe, ki so zadolžene za področje šolske prehrane. Vrnjenih je bilo 133 ustrezno izpolnjenih anket.

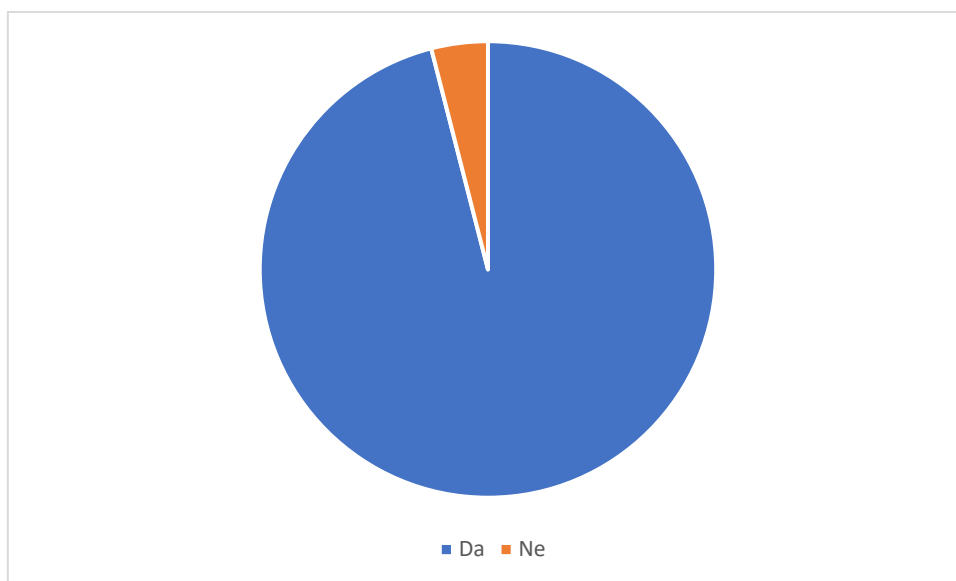
3.1.1 Uporabniki (učenci, zaposleni, zunanji odjemalci) šolske prehrane

Graf 1: Število uporabnikov šolske prehrane na šoli, ki jo anketiranec zastopa.

Pri prvem vprašanju smo želeli izvedeti, koliko uporabnikov šolske prehrane ima posamezna osnovna šola. Ugotovili smo, da jih je največ v skupini 200–400, kar 32 %. Sledijo osnovne šole, ki dnevno pripravijo obroke za 600 ali več učencev, zaposlenih in zunanjih odjemalcev, teh je bilo 30 %. Šol s 400–600 odjemalcev je bilo 24 %. Najmanjši delež šol (14 %) je bil z do 200 uporabniki.

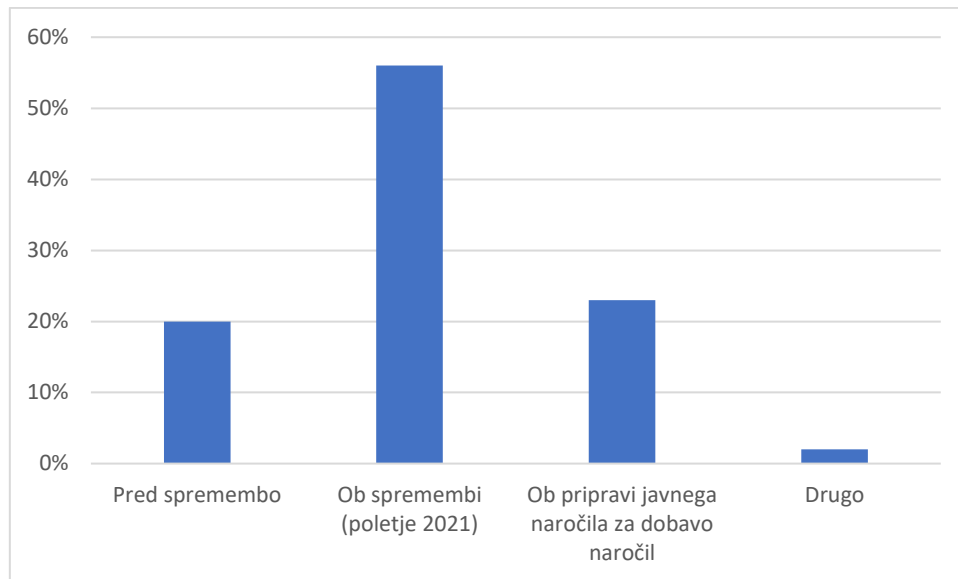
3.1.2 Seznanjenost z zahtevami spremembe UZeJN in Zakona o kmetijstvu, ki se nanaša na živila

Graf 2: Odstotek anketirancev, ki so seznanjenih z zahtevami spremembe UZeJN in Zakona o kmetijstvu, ki se nanaša na živila.

Iz grafa je razvidno, da je s spremembo zakonodaje, natančneje Uredbe o zelenem javnem naročanju in Zakonom o kmetijstvu, seznanjeno 96 % anketirancev. Zelo majhen (4 %) je delež tistih, ki omenjenih sprememb še ne pozna.

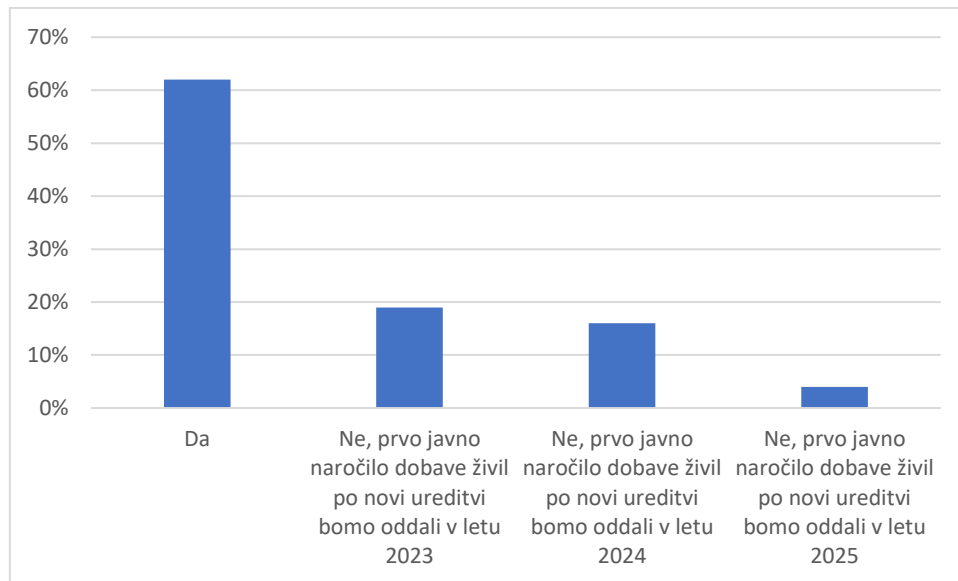
3.1.3 Obdobje seznanjenosti s spremembo UZeJN in Zakona o kmetijstvu, ki se nanaša na živila

Graf 3: Obdobje seznanjenosti z UZeJN in Zakona o kmetijstvu, ki se nanaša na živila.

S tretjim vprašanjem smo želeli izvedeti okvirni čas oz. obdobje seznanjenosti anketiranca s spremembo UZeJN in Zakona o kmetijstvu, ki se nanaša na živila. Ugotovili smo, da se je večina (56 %) z omenjeno spremembo spoznala ob uveljavitvi, torej poleti 2021. 23 % jih je za spremembo prvič slišalo ob pripravi samega javnega naročila za dobavo živil. Malo manj, 20 %, pa je za spremembo slišalo že pred uveljavitvijo. Pod drugo sta dva anketiranca navedla način seznanitve, ki ni bil del vprašanja.

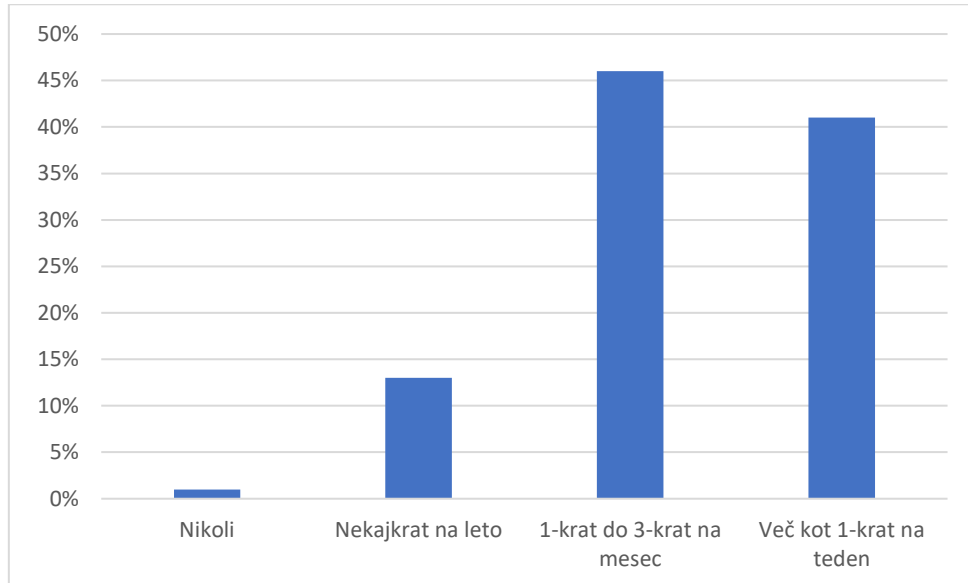
3.1.4 Skladnost trenutnega javnega naročila živil z zahtevami zelenega javnega naročanja

Graf 4: Delež anketirancev, katerih trenutno javno naročilo za živila je skladno z zahtevami zelenega javnega naročanja oz. kdaj bo le-to skladno.

S pomočjo grafa lahko vidimo, da je trenutno javno naročilo živil pri 62 % osnovnih šol skladno z zahtevami zelenega javnega naročanja. Pri šolah, kjer javno naročilo živil še ni skladno z omenjenimi zahtevami, jih bo 19 % prvo takšno naročilo oddalo v tem letu, 16 % v letu 2024 in 4 % v letu 2025.

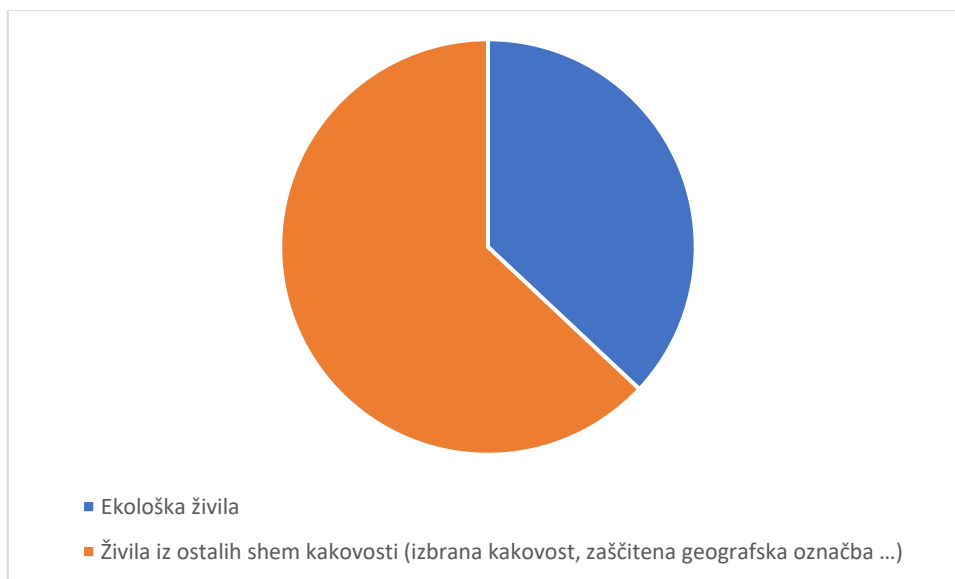
3.1.5 Pogostost pojavljanja ekoloških živil in živil iz shem kakovosti na jedilnikih pred spremembo zelenega javnega naročanja (pred poletjem 2021)

Graf 5: Pogostost pojavljanja ekoloških živil in živil iz shem kakovosti na jedilnikih pred spremembo zelenega javnega naročanja (pred poletjem 2021).

Graf nam prikazuje, da je zelo majhen delež (1%) tistih, ki ekoloških živil in živil iz shem kakovosti sploh niso ponujali. Nekajkrat letno so se ta živila pojavila na jedilniku pri 12 % osnovnih šol. Žal to kaže na nedosledno izvajanje Uredbe o zelenem javnem naročanju, ki velja že dobro desetletje. Učenci so na 41 % anketiranih šol dobili ta živila ponujena več kot 1-krat na teden. Pri 46 % pa so bila prej navedena živila na jedilniku 1-krat do 3-krat na mesec.

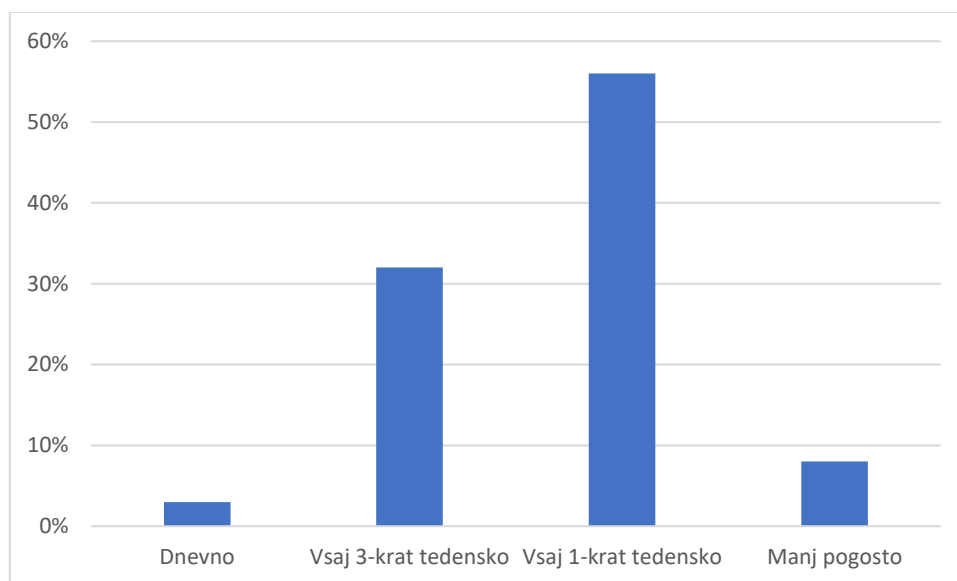
3.1.6 Razlika v pogostosti vključevanja ekoloških živil in živil iz shem kakovosti na jedilnik

Graf 6: Razlika v pogostosti vključevanja na jedilnike med ekološkimi živili in živili iz shem kakovosti.

Graf nam nazorno prikaže, da so na šolski jedilnik pogosteje vključena živila iz ostalih shem kakovosti (63 %). Gre za živila iz nacionalne sheme z oznako »Izbrana kakovost« in »Izbrana kakovost kmečki«, IP – integrirana pridelava, Zaščitena geografska označba in druge. To shemo je v letu 2016 kot projekt pričelo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Ekološka živila so vključena redkeje (37 %), kar bi lahko bilo povezano s tem, da so njihove cene v povprečju višje od konvencionalnih živil ter s splošnim prepričanjem, da so precej dražja.

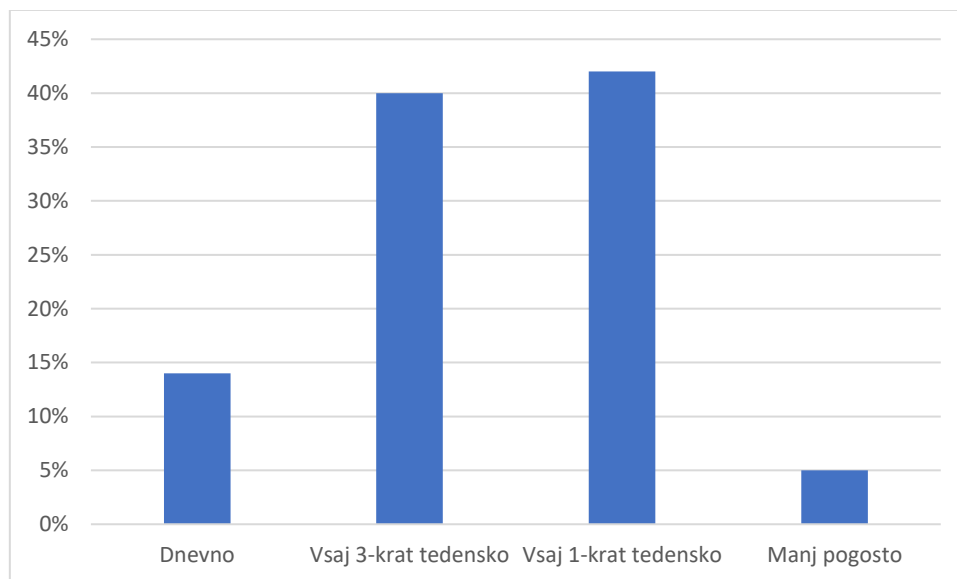
3.1.7 Trenutna in predvidena pogostost pojavljanja ekoloških živil na jedilniku pri malici ali kosilu

Graf 7: Pogostost pojavljanja ekoloških živil na jedilnikih po oddaji javnega naročila po novi ureditvi.

Vsak dan ekološka živila ponuja samo 3 % osnovnih šol. Vsaj 3-krat tedensko so vključena na jedilnik pri 32 %. Vsaj 1-krat tedensko ekološka živila ponudi največ anketirancev (57 %). Manj pogosto se takšna živila pri malici ali kosilu vključena pri 8 % anketirancev.

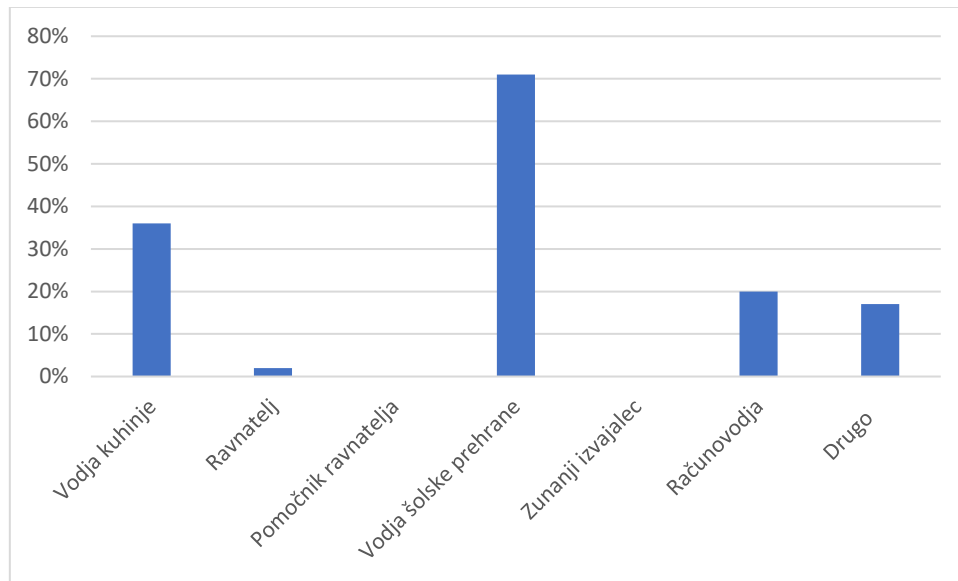
3.1.8 Trenutna in predvidena pogostost pojavljanja živil iz shem kakovosti na jedilnikih pri malici ali kosilu

Graf 8: Pogostost pojavljanja živil iz shem kakovosti na jedilnikih po oddaji javnega naročila po novi ureditvi.

Živila iz shem kakovosti na jedilniku pri malici in kosilu dnevno ponuja 13 % anketirancev, vsaj 3-krat tedensko 40 %, vsaj enkrat tedensko 42 %. Živil iz ostalih shem kakovosti na jedilnike manj pogosto vključuje 5 % anketiranih osnovnih šol.

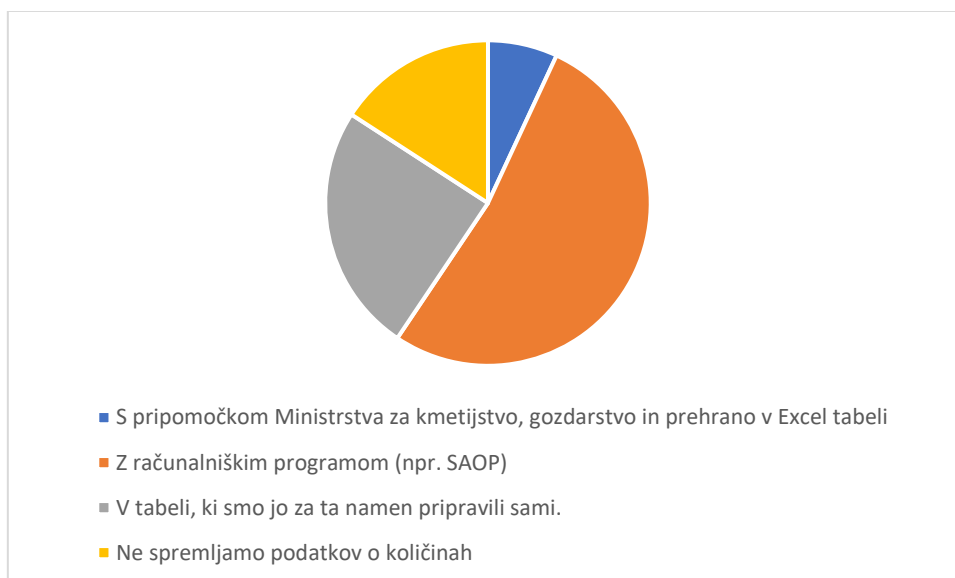
3.1.9 Oseba, ki je na šoli zadolžena za beleženje vseh nabavljenih živil in zahtevanih odstotkov ekološki živil in živil iz shem kakovosti

Graf 9: Oseba oz. več oseb (možnih je bilo več odgovorov), ki bodo oz. že opravljajo delo, kot je beleženje vseh nabavljenih živil in zahtevanih odstotkov ekoloških živil in živil iz shem kakovosti.

Pri tem vprašanju je bilo možnih več ponujenih odgovorov saj je podatkov in dela z njimi toliko, da to zahteva tudi dva ali več zaposlenih. Na veliki večini šol (71%) je za to delo zadolžen vodja/organizator šolske prehrane. Sledi vodja kuhinje (36 %), na 20 % osnovnih šol to delo opravlja računovodja, pri 2 % celo ravnatelj. Od anketiranih šol nihče ni navedel, da bi takšno delo opravljal pomočnik ravnatelja ali zunanji izvajalec. Kot druge zadolžene na šoli so anketiranci navedli: tajnik/tajnica (4,5 %), knjigovodja (2,2 %), trenutno 4,5 % anketirancev še ni določilo zaposlenega, ki bo opravljal to delo.

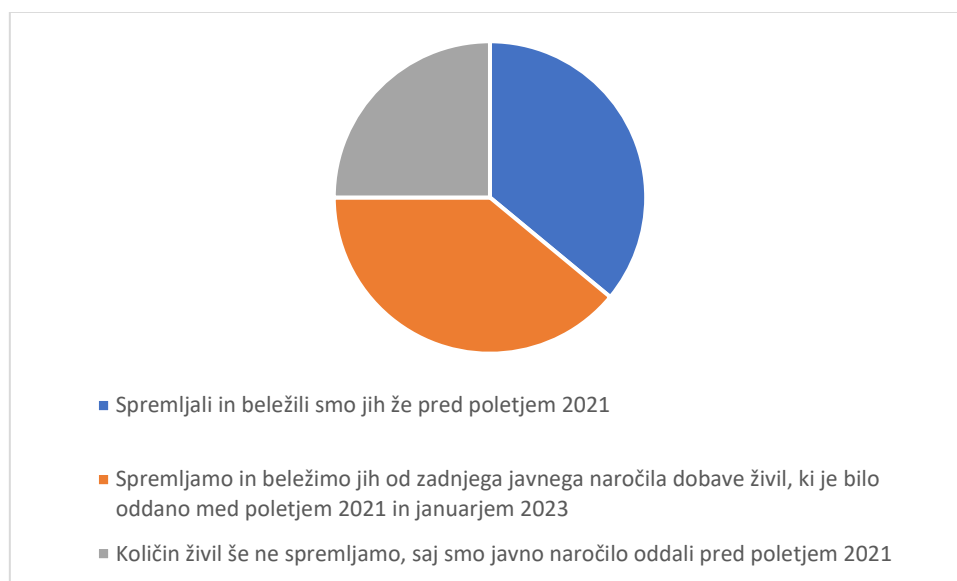
3.1.10 Način beleženja podatkov o količinah živil.

Graf 10: Način beleženja podatkov o količinah živil

Pri beleženju podatkov si veliko šol pomaga z različnimi tabelami in programi. Največ (52 %) si pri tem pomaga z računalniškim programom, kot je npr. SAOP, 25 % je takšnih, ki so si tabelo, za ta namen pripravile same. Nekaj šol (16 %) podatkov o količinah ne spremlja, 7 % sodelujočih v anketi si pomaga s pripomočkom Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

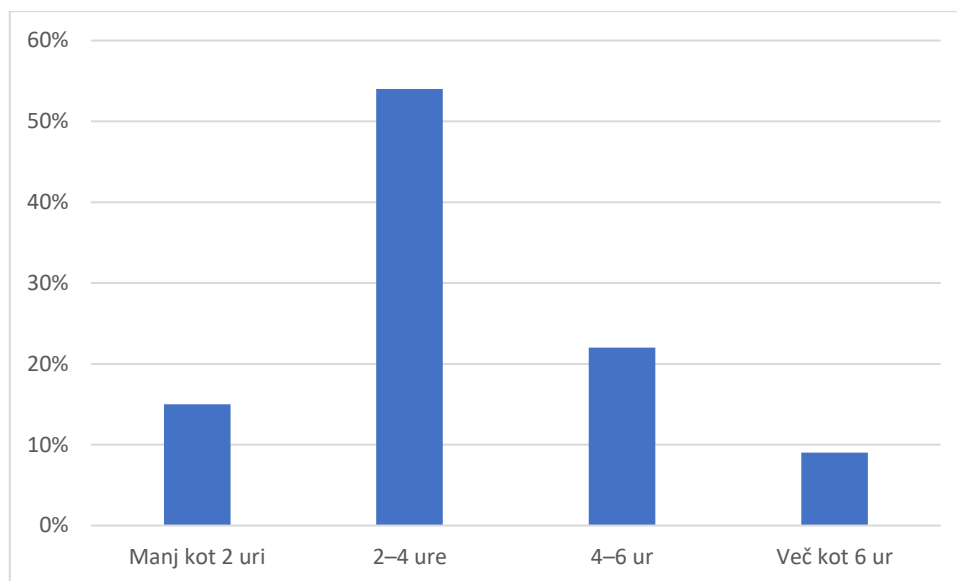
3.1.11 Okvirno časovno obdobje začetka beleženja količin živil znotraj osnovne šole.

Graf 11: Približno časovno obdobje začetka beleženja količin znotraj osnovne šole.

Glede na to, da so šole začele beležiti podatke ob različnem času, nas je zanimal okvirni trenutek začetka. 39 % šol spremlja in beleži podatke od zadnjega javnega naročila dobave živil, ki je bilo oddano med poletjem 2021 in januarjem 2023. Osnovnih šol, ki so podatke spremljale in beležile že pred poletjem 2021, je bilo 36 %. Četrtnina sodelujočih šol je takšnih, ki količin živil še ne spremljajo, saj so javno naročilo oddali pred poletjem 2021 (torej po prejšnji ureditvi, ko beleženje količin še ni bilo obvezno).

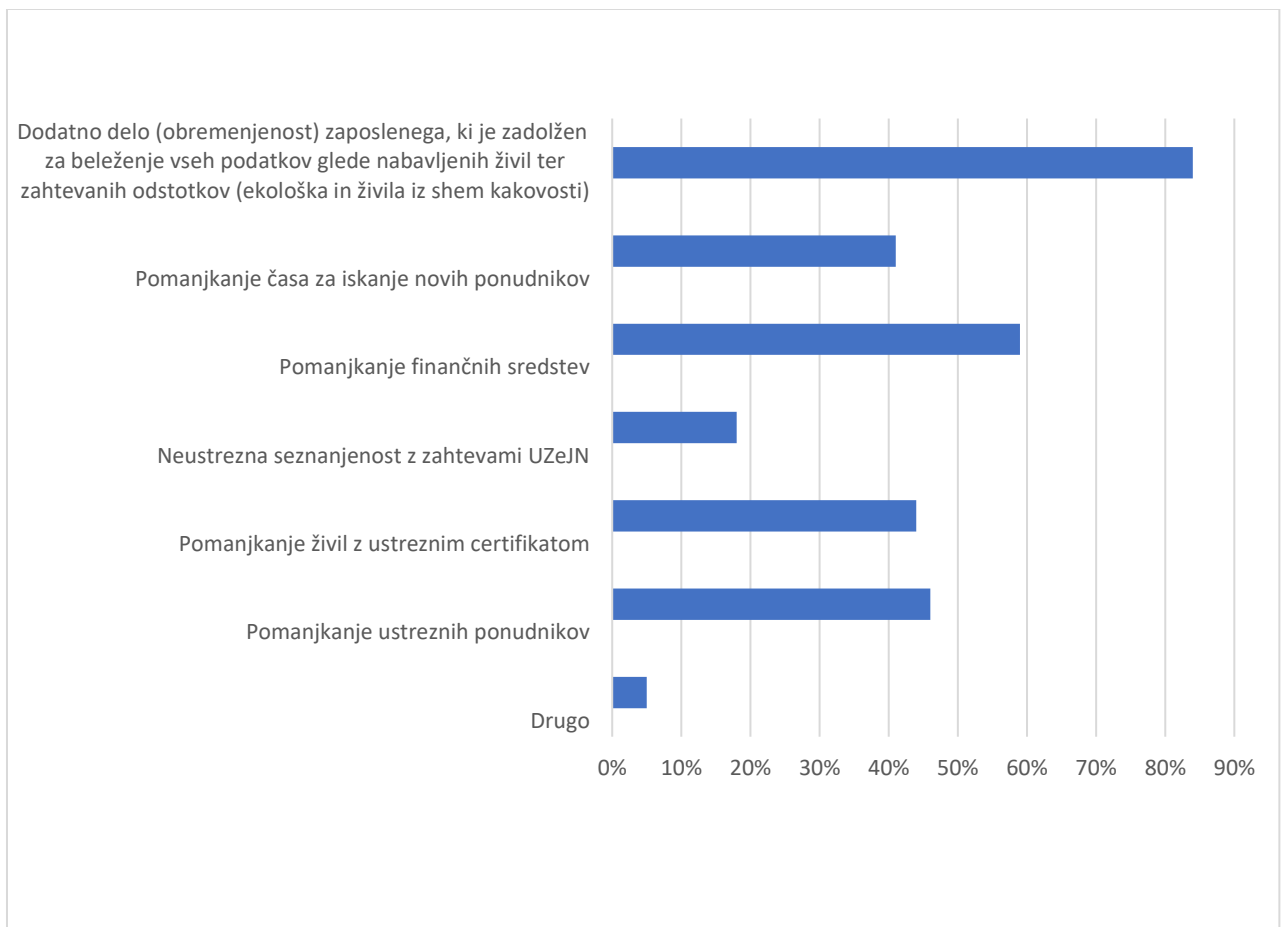
3.1.12 Tedenska poraba časa za namen beleženja podatkov o količinah živil.

Graf 12: Čas, ki ga anketiranci porabijo oz. predvidevajo, da ga bodo porabili za beleženje podatkov o količinah živil.

Večina (54 %) v anketi sodelujočih osnovnih šol porabi oz. predvideva, da bodo zaposleni v ta namen porabili 2–4 ure, 22 % pa 4–6 ur. Na 15 % sodelujočih šol porabijo zaposleni oz. bodo porabili manj kot 2 uri, pri 9 % anketiranih za beleženje porabi oz. bo porabilo več kot 6 ur tedensko.

3.1.13 Največji izzivi v povezavi z zelenim javnim naročanjem živil

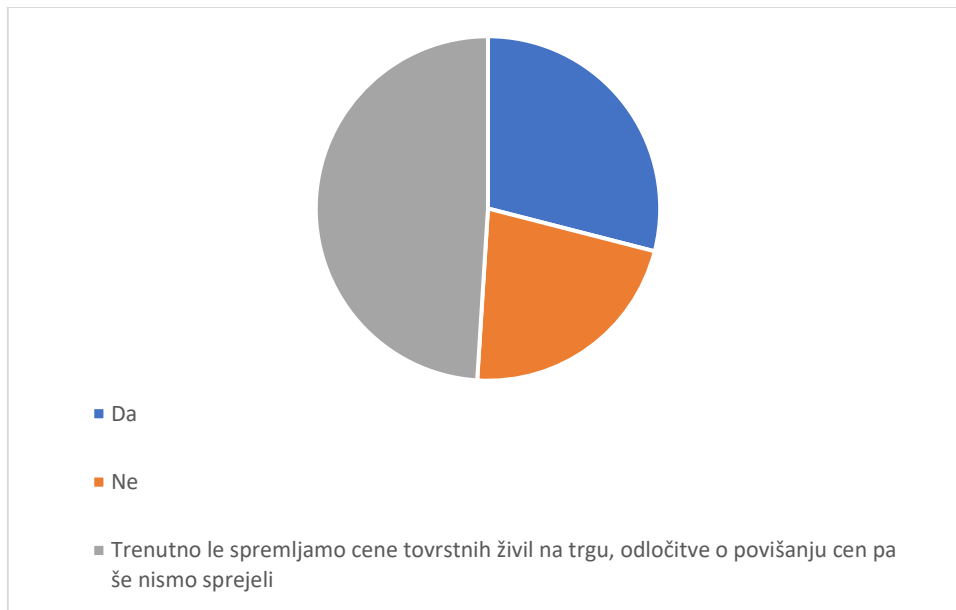

Graf 13: Največji izzivi, s katerimi se anketiranci soočajo v povezavi z zelenim javnim naročanjem.

Pri tem vprašanju smo ponudili več možnih odgovorov, saj smo predvidevali, da je izzivov več. Kar 84 % je pri tem vprašanju kot izziv izpostavilo dodatno delo oz. obremenjenost zaposlenega, ki je zadolžen za beleženje vseh podatkov glede nabavljenih živil ter zahtevanih odstotkov. Ugotovili smo, da šolam izziv predstavlja tudi pomanjkanje finančnih sredstev, to je kot odgovor zapisalo 59 % anketiranih. V 46 % so navedli pomanjkanje ustreznih ponudnikov, v 44 % pomanjkanje živil z ustreznim certifikatom. Izziv jim predstavlja tudi čas, ki jim ga za iskanje novih ponudnikov primanjkuje (41 %). Še vseeno je nekaj (18 %) takšnih, ki jim težavo predstavlja neustrezna seznanjenost z zahtevami UZeJN.

Pod drugo so zapisali tudi bolj natančno označevanje živil s strani dobaviteljev, slabo prometno povezavo in posledično manj ponudnikov, ki želijo sodelovati z njimi.

3.1.14 Načrtovanje dviga cene obrokov kot posledica višje cene ekoloških živil in živil iz shem kakovosti

Graf 14: Odstotek anketirancev, ki nameravajo dvigniti ceno, tistih, ki je ne nameravajo, in tistih, ki trenutno situacijo le spremljajo in se še niso odločili.

Večina osnovnih šol (49 %) trenutno le spremlja cene živil na trgu, odločitve o povišanju cen pa še niso sprejeli. Dvigu cene obrokov zaradi izpolnitve zahtev UZeJN načrtuje 29 % šol. Delež tistih, ki ne načrtujejo povišanja cen šolskih obrokov, je 22 %.

3.1.15 Predlogi za poenostavitev oz. izboljšave na področju naročanja živil

Pri zadnjem vprašanju je 65 anketirancev od 133 oddalo svoje predloge. Najpogostejši od njih so bili:

- spremenjen režim naročanja živil, kjer so navedli centralni sistem naročanja, ukinitvev razpisov in postopkov javnega naročanja živil,
- več izobraževanja na temo javnega naročanja, redna strokovna podpora s strani ministrstva,
- finančna podpora občin in države,
- okrepitev ponudbe živil iz različnih shem kakovosti,
- dodatna spletna podpora za ponudnike in naročnike.

4 RAZPRAVA

S spremembo Uredbe o zelenem javnem naročanju in Zakona o kmetijstvu so osnovne šole dobile dodatne zadolžitve, z njimi pa nove izzive in vprašanja. Kako so se šole odzvale na to in kako se s tem spopadajo, smo jih povprašali v anketi. Naše ugotovitve so zapisane spodaj.

Pri prvi hipotezi smo predvidevali, da je s spremembo zelenega javnega naročanja seznanjenih vsaj 75 % anketirancev. Iz odgovorov pri drugem in tretjem vprašanju smo razbrali, da je s spremembo seznanjeno 96 % anketirancev. Spremembe so stopile v veljavo poleti 2021, 20 % sodelujočih v anketi je za to slišalo že pred uveljavitvijo, 56 % pa ob uveljavitvi.

Ob spremembi zakonodaje je tako bilo ustrezno informiranih 76 % anketirancev, kar je skladno z našimi pričakovanji. Prvo hipotezo smo potrdili.

Hipoteza dve je napovedovala, da je vsaj 60 % šol, ki ima z uredbo o zelenem javnem naročanju popolnoma skladno javno naročilo. Anketiranci so v 62 % odgovorili, da je njihovo naročilo skladno s prej omenjeno uredbo, zato smo drugo hipotezo potrdili.

Kot tretjo hipotezo smo zapisali, da so/bodo ekološka živila na jedilnikih vsaj 3-krat tedensko, živila iz shem kakovosti pa dnevno pri vsaj 50 % anketirancev. Glede na odgovore pri sedmem in osmem vprašanju se je izkazalo, da se ekološka živila 3-krat tedensko pojavljajo na jedilniku pri 32 % šol. Živila iz ostalih shem kakovosti pa so dnevno na jedilniku samo pri 14 % sodelujočih v anketi. Te hipoteze ne moremo potrditi.

S sedmim in osmim vprašanjem, ki sta povezana s to hipotezo, smo želeli ugotoviti še, ali se bodo v prihodnosti pojavljala oz. so že sedaj na jedilniku pri malici ali kosilu pogosteje ekološka živila in živila iz shem kakovosti. Glede na dobljene podatke se na jedilniku večkrat znajdejo živila iz ostalih shem kakovosti. To bo verjetno posledica tega, da smo z določenimi živali iz ostalih shem kakovosti v Sloveniji samooskrbni (mleko, goveje meso, perutnina, jabolka ...), medtem ko z ekološkimi živali nismo.

Četrta hipoteza je v prvem delu zajemala, da sta za spremljanje in beleženje količin vseh živil v primerjavi z živali iz različnih shem kakovosti na 60 % šol zadolženi dve osebi ali več, kar od prejetih 133 anket pomeni predvidenih 60 % 80 osnovnih šol. Po natančnem pregledu anket je 47 osnovnih šol navedlo dve ali več oseb, kar znaša v odstotkih 35,3 %. Od tega jih je 10 označilo, da podatke o količinah živil spremljajo trije zaposleni, na dveh osnovnih šolah so za

to delo zadolžene štiri osebe. Iz rezultatov lahko razberemo, da prvega dela hipoteze ne moremo potrditi.

V drugem delu četrte hipoteze smo predvidevali, da bo največkrat za to delo odgovoren organizator šolske prehrane. Na veliki večini šol (71 %) je za to delo zadolžen vodja/organizator šolske prehrane, sledi vodja kuhinje (36 %). To kaže na dodatno obremenitev obeh zaposlenih, ki na osnovni šoli opravljata te delovne naloge. Dobljeni podatki drugi del hipoteze potrjujejo.

Pri zadnji, peti, hipotezi naj bi vsaj 40 % anketirancev navedlo, da trenutno spremlja cene tovrstnih živil na trgu, odločitve o povišanju cen pa še ni sprejelo. Rezultati kažejo, da približno polovica osnovnih šol (49 %) trenutno počne, kar smo predvideli, zato lahko to hipotezo potrdimo.

S 14. vprašanjem smo želeli pridobiti podatke o planiranem dvigu cen obrokov izključno zaradi upoštevanja zahtevanega deleža ekoloških živil in živil iz shem kakovosti, ki ga narekuje UZeJN.

5 ZAKLJUČEK

Poznavanje spremembe zakonodaje o zelenem javnem naročanju ter z njo povezane dobave in naročila živil v osnovni šoli je bil naš začetni izziv. Vedeli smo, da je izbrana tema zelo aktualna, saj se verjetno osebe, zadolžene za področje šolske prehrane, dnevno srečujejo s spremembami in zahtevami zelenega javnega naročanja.

Z raziskovalno nalogo smo želeli zajeti izvajanje oz. pripravljenost na izvajanje sprememb zelenega javnega naročanja na vseh osnovnih šolah v Sloveniji. Za ta namen smo pripravili anketo v elektronski obliki, ki smo jo poslali na 456 elektronskih naslovov matičnih šol. Odzvalo se je 133 prejemnikov, kar predstavlja 29,2 % vseh slovenskih osnovnih šol.

Po zbranih in obdelanih podatkih iz anket UZeJN pozna in je z njo seznanjeno 96 % anketirancev.

Spremembe UZeJN in zakona o kmetijstvu so stopile v veljavo poleti 2021. V obdobju pred in ob spremembi je bilo ustrezno informiranih 76 % anketirancev.

Od vseh sodelujočih šol ima trenutno 62 % šol javno naročilo za živila popolnoma skladno z UZeJN. Preostale osnovne šole bodo javno naročilo za živila po novi ureditvi oddale najkasneje do leta 2025.

Ekološka živila in živila iz različnih shem kakovosti obogatijo šolski jedilnik glede kvalitete, zato je to pomemben vpliv na zdravje osnovnošolcev. Pred poletjem 2021 je ta živila na jedilnik več kot 1-krat na teden vključevalo 41 %, 1-krat do 3-krat na mesec pa 46 % v anketi sodelujočih šol. Pri 12 % šol so se ta živila pojavila na jedilniku nekajkrat v letu. Žal je 1 % tistih ustanov, ki ekoloških živil in živil iz shem kakovosti sploh niso ponujale, to kaže na nedosledno izvajanje UZeJN, ki velja že dobro desetletje.

Pogosteje so šole učenem ponudile živila iz ostalih shem kakovosti (63 %). Gre za živila iz nacionalne sheme z oznako »Izbrana kakovost« in »Izbrana kakovost kmečki«, IP – integrirana pridelava, Zaščitena geografska označba in druge. Ekološka živila so bila ponujene redkeje (37 %), kar bi lahko bilo povezano s povprečno višjo ceno v primerjavi s konvencionalnimi živili.

Ekološka živila se trenutno se oz. se bodo v prihodnje pri šolski malici in kosilu dnevno pojavljala pri 3 % sodelujočih v anketi, vsaj 1-krat tedensko pri 57 %, 3-krat tedensko pri 32 % in manj pogosto pri 8 % anketiranih.

Živila iz shem kakovosti se trenutno se oz. se bodo v prihodnje pri šolski malici in kosilu dnevno pojavljala pri 13 %, vsaj 3-krat tedensko pri 40 % in vsaj enkrat tedensko pri 42 % v anketi sodelujočih osnovnih šol. Manj pogosto so oz. bodo vključena na jedilnik pri 5 % anketiranih.

Sprememba UZeJN in Zakona o kmetijstvu je pri živil prinesla obvezno beleženje količine vseh naročenih in dobavljeni živil, v kilogramih. Od vseh živil je potrebno natančno ločiti kilograme za ekološka živila in živila iz shem kakovosti. Teh podatkov je veliko, dela z njimi prav tako, zato je to pomeni dodatno delo za enega ali več zaposlenih. Na veliki večini šol (71 %) to opravlja vodja/organizator šolske prehrane, največkrat mu pri tem pomaga vodja kuhinje. Pri beleženju podatkov si veliko šol pomaga z računalniškim programom 52 %. Ostali so našli svoj način beleženja, le 7 % osnovnih šol si pomaga z Excel tabelo, ki jo je pripravilo in šolam posredovalo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Osnovne šole so začele oz. bodo beležile podatke različno, na to ima vpliv začetek zadnjega javnega naročila za živila. Natančno te podatke beleži že 39 % anketiranih osnovnih šol, ki so omenjeno javno naročilo oddale med poletjem 2021 in januarjem 2023.

Približno polovica zaposlenih (54 %), ki ji je bilo ali ji bo v bližnji prihodnosti naloženo dodatno delo z beleženjem, ki jih predvideva sprememba zakonodaje, porabi oz. predvideva, da bo v ta namen porabila 2–4 ure, 22 % pa 4–6 ur. Od vseh sodelujočih v anketi je 15 % takšnih, ki to delo opravi ali ga bo opravilo v manj kot 2 urah, 9 % anketiranih šol porabi oz. bo porabilo več kot 6 ur na teden.

Vsaka sprememba zakonodaje s seboj prinese veliko vprašanj in izzivov. Sodelujoči v anketi so kot izzive navedli in izpostavili dodatno delo oz. obremenjenost zaposlenega, ki je zadolžen za beleženje vseh podatkov glede nabavljenih živil ter zahtevanih odstotkov (84 %). Navedli so še pomanjkanje finančnih sredstev, pomanjkanje ustreznih ponudnikov in pomanjkanje živil z ustreznim certifikatom. Izziv jim predstavlja tudi čas, ki jim ga za iskanje novih ponudnikov primanjkuje. Nekaj anketirancev (18 %) je takšnih, ki jim težavo predstavlja neustrezna seznanjenost z zahtevami UZeJN. To kaže na potrebno dodatno, morda vsakoletno, izobraževanje na tem področju.

UZeJN osnovnim šolam nalaga 12 % delež ekoloških živil (v letu 2023) in dvig na 15 % s prihodnjim letom, pri živilih iz ostalih shem kakovosti je ta delež 20 %. Ti deleži se merijo v količini (kg) in ne vrednosti javnega naročila za živila.

Način pridelave živila vpliva na njegovo ceno, kar predstavlja strošek živil, ki je upoštevan v ceni šolskih obrokov. Trenutno 49 % sodelujočih osnovnih šol le spremlja cene tovrstnih živil na trgu, odločitve o povišanju cen še niso sprejeli. Približno tretjina šol načrtuje dvig cene obrokov, in sicer kot posledico izpolnitve že znanih zahtev uredbe.

V zeleno javno naročanje so vpleteni naročniki (javni vrtci, osnovne šole, bolnišnice, domovi za upokojence in drugi), ponudniki (kmetje, zadruga, veletrgovci) in različna ministrstva, ki sprejemajo in bdijo nad izvajanjem zakonodaje. V raziskovalni nalogi smo zbrali podatke 133 osnovnih šol, ki predstavljajo del naročnikov. Raziskovalno pot bi bilo smiselno nadaljevati pri ponudnikih, v ta namen smo opravili intervju z gospo Marijo Marinček, podpredsednico Zveze društev ekoloških kmetov Slovenije. Z rezultati raziskovalne naloge bomo v avgustu 2023 seznanili udeležence izobraževanja o zelenem javnem naročanju za osnovne šole in pristojna ministrstva, saj je naša želja bolj učinkovito sodelovanje vseh deležnikov, in sicer s poudarkom na povečanju količin živil iz vseh shem kakovosti na jedilnikih osnovnih šol.

6 LITERATURA

1. Cerovšek, M. (2022) Javni naročnik lahko odslej kupi živilo neposredno pri kmetu – EOL št. 166 [Online]. [Citirano 19. 12. 2022.] Dostopno na spletnem naslovu:
<https://www.zelenaslovenija.si/eol/javni-narocnik-lahko-odslej-kupi-zivilo-neposredno-pri-kmetu-eol-st-166/>
2. Marčič, B., (2021) Trajnostno partnerstvo med ekološko kmetijo in osnovno šolo [Online]. Dostopno na spletnem naslovu:
<https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4202105737.pdf>
3. Označbe shem kakovosti [Online]. [Citirano 10. 12. 2022.] Dostopno na spletnem naslovu:
<https://www.nasasuperhrana.si/za-potrosnike/sheme-kakovosti/oznacbe-shem-kakovosti/>
4. Uredba o zelenem javnem naročanju, [Online]. [Citirano 11. 1. 2023.] Dostopno na spletnem naslovu:
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED7202>
5. Zakon o javnem naročanju, [Online]. [Citirano 20. 12. 2022.] Dostopno na spletnem naslovu:
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7086>
6. Zakon o kmetijstvu, [Online]. [Citirano 19. 12. 2022.] Dostopno na spletnem naslovu:
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4716>
7. Zakon o šolski prehrani, [Online]. [Citirano 19. 12. 2022.] Dostopno na spletnem naslovu:
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6564>

7 PRILOGE

7.1 ANKETA

Pozdravljeni, sem Lara Čebular, učenka 9. razreda OŠ Vojnik. Pod mentorstvom Polone Bastič in Mateja Cerovška želim raziskovati področje šolske prehrane, na katerega vplivata sprememba Uredbe o zelenem javnem naročanju (UZeJN) in sprememba Zakona o kmetijstvu (iz leta 2021), ki se nanaša na živila. V veliko pomoč mi bo, če si vzamete nekaj minut in rešite anonimno anketo. Že vnaprej se vam iskreno zahvaljujem.

Prosim, da zadevno anketo izpolni oseba, ki je na vaši matični šoli odgovorna za spremljanje UZeJN na področju naročanja živil.

1. Koliko uporabnikov (učenci, zaposleni, zunanji odjemalci) šolske prehrane ima vaša osnovna šola?

- a) Do 200.
- b) 200–400.
- c) 400–600.
- d) 600 ali več.

2. Ali ste seznanjeni z zahtevami spremembe UZeJN in Zakona o kmetijstvu, ki se nanaša na živila?

- a) Da.
- b) Ne.

3. Kdaj ste bili seznanjeni s spremembo UZeJN in Zakona o kmetijstvu, ki se nanaša na živila?

- a) Pred spremembo.
- b) Ob spremembi (poletje 2021).
- c) Ob pripravi javnega naročila za dobavo naročil.
- d) Drugo: _____

4. Ali je vaše trenutno javno naročilo za živila skladno z zahtevami zelenega javnega naročanja?

- a) Da.
- b) Ne, prvo javno naročilo dobave živil po novi ureditvi bomo oddali v letu 2023.
- c) Ne, prvo javno naročilo dobave živil po novi ureditvi bomo oddali v letu 2024.
- d) Ne, prvo javno naročilo dobave živil po novi ureditvi bomo oddali v letu 2025.

5. Kako pogosto so se ekološka živila in živila iz shem kakovosti pojavljala na jedilnikih pred spremembo zelenega javnega naročanja (pred poletjem 2021)?

- a) Nikoli.
- b) Nekajkrat na leto.
- c) 1-krat do 3-krat na mesec.
- d) Več kot 1-krat na teden.

6. Katera živila ste na jedilnik vključevali pogosteje?

- a) Ekološka živila.
- b) Živila iz ostalih shem kakovosti (izbrana kakovost, zaščitena geografska označba ...).

7. Kako pogosto se trenutno ali se bodo v prihodnosti (če še niste oddali javnega naročila po novi ureditvi) pojavljala ekološka živila na jedilniku pri malici ali kosilu?

- a) Dnevno.
- b) Vsaj 3-krat tedensko.
- c) Vsaj 1-krat tedensko.
- d) Manj pogosto.

8. Kako pogosto se trenutno ali se bodo v prihodnosti (če še niste oddali javnega naročila po novi ureditvi) pojavljala živila iz shem kakovosti na jedilniku pri malici ali kosilu?

- a) Dnevno.
- b) Vsaj 3-krat tedensko.
- c) Vsaj 1-krat tedensko.
- d) Manj pogosto.

9. Z beleženjem vseh nabavljenih živil in zahtevanih odstotkov ekoloških živil in živil iz shem kakovosti je kar nekaj dela. Kdo bo na vaši osnovni šoli opravljal to delo oz. ga že opravlja? (Možnih je več odgovorov.)

- a) Vodja kuhinje.
- b) Ravnatelj.
- c) Pomočnik ravnatelja.
- d) Vodja/organizator šolske prehrane.
- e) Zunanji izvajalec.
- f) Računovodja.
- g) Drugo: _____

10. Na kakšen način beležite podatke o količinah živil?

- a) S pripomočkom Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v Excel tabeli.
- b) Z računalniškim programom (npr. SAOP).
- c) V tabeli, ki smo jo za ta namen pripravili sami.
- d) Ne spremljamo podatkov o količinah.

11. Koliko časa že beležite količine živil znotraj vaše osnovne šole?

- a) Spremljali in beležili smo jih že pred poletjem 2021.
- b) Spremljamo in beležimo jih od zadnjega javnega naročila dobave živil, ki je bilo oddano med poletjem 2021 in januarjem 2023.
- c) Količin živil še ne spremljamo, saj smo javno naročilo oddali pred poletjem 2021.

12. Koliko časa na teden porabite oz. mislite, da boste porabili za beleženje podatkov o količinah živil?

- a) Manj kot 2 uri.
- b) 2–4 ure.
- c) 4–6 ur.
- d) Več kot 6 ur.

13. Kaj v povezavi z zelenim javnim naročanjem vam predstavlja največje izzive? (Možnih je več odgovorov.)

- a) Dodatno delo (obremenjenost) zaposlenega, ki je zadolžen za beleženje vseh podatkov glede nabavljenih živil ter zahtevanih odstotkov (ekološka in živila iz shem kakovosti).
- b) Pomanjkanje časa za iskanje novih ponudnikov.
- c) Pomanjkanje finančnih sredstev.
- d) Neustrezna seznanjenost z zahtevami UZeJN.
- e) Pomanjkanje živil z ustreznim certifikatom.
- f) Pomanjkanje ustreznih ponudnikov.
- g) Drugo: _____

14. Ali načrtujete dvig cene obrokov kot posledico višje cene ekoloških živil in živil iz shem kakovosti?

- a) Da.
- b) Ne.
- c) Trenutno le spremljamo cene tovrstnih živil na trgu, odločitve o povišanju cen pa še nismo sprejeli.

15. Kaj bi po vašem mnenju poenostavilo/izboljšalo naročanje živil? Navedete lahko več predlogov.

7.2 Intervju z gospo Marijo Marinček, podpredsednico Zveze društev ekoloških kmetov Slovenije

Gospa Marinček, ste oseba, ki zagotovo zelo dobro pozna Uredbo o zelenem javnem naročanju, njeno spremembo in del, ki se nanaša na ekološka živila. Kakšen je vaš pogled na uredbo samo in na njeno izvajanje?

Ekološki kmetje uredbo poznamo, naša zveza njeno izvajanje spremlja vse od ustanovitve pred šestimi leti. Že na prvem sestanku smo s takratnim Ministrom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano govorili ravno o tej problematiki, saj so ekološka živila v javnem naročanju zelo aktualna tema.

V časopisih smo brali, da nekatere šole in vrtci niso finančno sposobni nabaviti ekološkega mesa in ostalih ekoloških živil. To nas je presenetilo, saj je ekološkega mesa v Sloveniji dovolj. V Zvezi društev smo začeli raziskovati, kaj se v šolah in vrtcih dogaja. Ugotovili smo, da je problem v ceni, ponudbe določenih ekoloških živil je namreč dovolj. Poznam primer, ko je ekološki kmet z osnovno šolo podpisal pogodbo za dobavo 200 kg ekološkega korenja za enoletno obdobje. Šola je dostavil tudi ustrezen eko certifikat. Rezultat tega sodelovanja je bil, da je šola odkupila le 2 kg eko korenja. Takšnih izkušenj so imeli kmetje iz naših društev veliko, zato smo začeli pritiskati na pristojno ministrstvo, da je potrebno vzpostaviti kontrolo glede naročenih ekoloških živil. Na posvetu v DS leta 2018 smo med zaključki sprejeli, da se vzpostavi kontrola in da se obenem ugotovi približna količina ekoloških živil, ki jih v enem šolskem letu potrebujejo v osnovnih šolah in vrtcih. Kmetje bi se, če bi te podatke imeli, lažje organizirali in potrebne količine tudi pridelali. Omeniti moram še, da v času, ko je pridelka največ, kmetje nimajo kam prodati, ker je to obdobje šolskih počitnic.

Zanima nas, ali ste že uspeli pridobiti podatke o potrebnih količinah ekoloških živil? Kakšno je trenutno stanje?

Povedati vam moram, da je bila narejena raziskava z naslovom Analiza trga z ekološkimi živili v Republiki Sloveniji. Podatki so bili objavljeni lansko poletje in so za ekološke kmete zelo pomembni. V tem trenutku ne vem, koliko javnih ustanov (vrtci, osnovne šole, bolnišnice ...) sploh dosega zahtevo iz uredbe, to je 12 % ekoloških živil glede na vsa nabavljena živila. Na

Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je bil v letu 2022 na pobudo naše zveze izdelan Akcijski načrt za ekološko kmetovanje, krajše ANEK, do leta 2027, ki opredeljuje tudi ukrepe o ekoloških živilih v sistemu javnega naročanja, od izobraževanja, nabave do kontrole v JZ.

Zanima nas še, kaj menite o izvajanju nadzora glede količin naročenih in dobavljenih ekoloških živil?

Naš predlog je bil, da se nadzor vzpostavi preko kontrolnih organizacij, ki certificirajo ekološke proizvode, v Sloveniji imamo štiri takšne organizacije. Predlog ni bil sprejet, ker bi bilo potrebno zaposliti dodatne ljudi, ki bi to delo opravljali. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je odločilo, da bo kontrolo izvajala kmetijska inšpekcija, s čimer nismo zadovoljni, saj kmetijski inšpektorji nimajo ustreznega znanja s področja ekološkega kmetovanja.

Kaj menite, da bo največji izziv?

Vsem nam je poznan podatek, da se naš planet segreva, kar vpliva na podnebje. Velik del tega vpliva naj bi imelo kmetijstvo, predvsem pridelava mesa. Ekološke kmete prihodnost skrbi, saj je 80 % ekoloških kmetijskih površin travinje za živinorejo. Premalo imamo pridelave zelenjave in sadja, manjka kmetijskih svetovalcev, ki bi bili specialisti za področje ekološke pridelave.

Gospa Marinček, za konec nam zaupajte, kako vidite prihodnost.

Prepričana sem, da se stanje za ekološke kmetije in njihove lastnike obrača v pozitivno smer. Posluh za to je izkazala tudi aktualna kmetijska ministrica. Upam, da bomo uspeli do leta 2027 doseči planirani 18-odstotni delež ekoloških kmetijskih površin. Trenutno znaša delež ekoloških kmetijskih površin 11 %. Povečati te površine za 7 % v petih letih je visoko postavljen cilj, kajti Strateški načrt skupne kmetijske politike ne daje ustreznega podpornega okolja za hitrejši razvoj ekološkega kmetovanja v Sloveniji. Dosegli smo, da so se zvišale podpore za ekološko kmetovanje, vendar to ni dovolj. Kmeta je potrebno izobraziti, mu pomagati pri preusmeritvi v ekološko kmetovanje, ki je zahtevnejše od konvencionalnega.

Hvala za vaše sodelovanje.